

Klementyna Hoffmanowa (1798-1845)

Klementyna z Tańskich Hoffmanowa urodziła się 23 listopada 1798 roku w Warszawie, zmarła 21 września 1845 w Passy koło Paryża. Została pochowana na cmentarzu Pere-Lachaise. Na jej grobie wyryto cytat: *"Wszystkie dzieci polskie są moimi dziećmi"*, wyjęty z jej pamiętników. Serce Klementyny Hoffmanowej znajduje się w Krakowie, na Wawelu. Często podawano nawet, że złożono je, podobnie jak serce Fryderyka Chopina, z którym była zaprzyjaźniona i który zmarł 4 lata po niej, w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Pisarka, jedna z pierwszych w Polsce autorek książek dla dzieci i pierwsza kobieta, która utrzymywała się z pracy twórczej i pedagogicznej, tłumaczka i wydawca. Pierwsza w Polsce kobieta, która utrzymywała się z pracy twórczej i pedagogicznej. Była córką pisarza, Ignacego Tańskiego i Marii z Czempińskich. Rodzice, choć skoligaceni z wieloma znakomitymi rodzinami, żyli dość skromnie w wiosce Wyczułki pod Warszawą. Kiedy Tański objął posadę sekretarza przy księciu Czartoryskim w Puławach, Klementyna została oddana na wychowanie do Izdebna, gdzie zajęła się nią córka starościny wyszogrodzkiej, Dorota Szymanowska. Rodziców spotykała jedynie podczas wakacji i bardzo za nimi tęskniła.

W domu Szymanowskiej Klementyna spędziła lata dzieciństwa i uzyskała wykształcenie, które można by nazwać francuskim. Sama w *"Pamiętnikach"* napisała, że do szesnastego roku życia pisała jedynie po francusku i nie czytała w tym czasie żadnych książek polskich. Została jednak polską pisarką. wraz z matką zamieszkała Po śmierci ojca wraz z matką zamieszkała w Warszawie, w oficynie Pałacu Błękitnego.

Były zaprzyjaźnione z rodziną Chopinów. Znały też m.in. biskupa Jana Pawła Woronicza i Kazimierza Brodzińskiego, którzy je odwiedzali. Pod ich wpływem zaczęła czytać i pisać w ojczystym języku, doceniając jego wagę i piękno. Do jej ulubionych autorów należeli: Jan Kochanowski, ks. Piotr Skarga, bp Ignacy Krasicki i wspomniany bp Jan Paweł Woronicz. Szybko dała się poznać jako utalentowana pisarka. Zajmowała się też kształceniem młodszej siostry i innych dziewcząt. Pierwsze próby pisarskie, drobne wprawki literackie zakwalifikowano do druku w *"Pamiętniku Warszawskim"*. Pierwszym większym dziełem Klementyny była *"Pamiętka po dobrej Matce przez młodą Polkę"* z 1819 roku. To beletryzowany traktat umoralniający, pisany z myślą o dorastających dziewczętach, w którym nakreśliła zasady wychowania. Czytelnicy przyjęli go entuzjastycznie. *"Wyrosłyśmy z jej pismami w rękę, z jej słowami w sercach i ustach. Jeżeli wychowanie nasze nie było lekkomyślne, powierzchowne, cudzoziemskie, jeżeli uczono nas żyć dla powinności i prawdy, jeżeli pokochałyśmy wszystko dobre i szlachetne, zapragnęłyśmy światła i wiedzy, w znacznej części zawdzięczamy to Hoffmanowej. Pisma jej wpłynęły niewątpliwie na ulepszenie wychowania kobiet w ogóle, a na wiele z nas w szczególności działały wybornie.(...)"* - pisała jedna z jej "wychowanek", Felicja z Wasilewskich Boberska w tekście *"Klementyna z Tańskich Hoffmanowa"*.

W latach 1822-1824 powstała druga część *"Pamiętki..."* – *"Amelia matką"*. Stworzyła też pierwsze polskie czasopismo dla dzieci, noszące tytuł *"Rozrywki dla dzieci"* (1824-1828). Na jego łamach publikowała wiersze, bajki, opowiadania dla dzieci, głównie patriotyczne, ale mające także charakter wychowawczy. Zamieściła tam

m.in. dwie powieści tradycyjne "*Listy Elżbiety Rzeczyckiej*" (1824, ost. wydanie w Bibliotece Narodowej" 1927) i "*Dziennik Franciszki Krasińskiej*" (1825, ost. wyd. w "Bibl. Narodowej" 1929, tłum. na języki obce). Publikowała także w pierwszym w Europie "*Dzienniku dla Dzieci*", który wydawał Stanisław Jachowicz. Pismo miało profil wychowawczy, a mniej - edukacyjny.

W roku 1825 zmarła matka pisarki. W tym samym roku Klementyna otrzymała pracę w Instytucie Guwernantek, gdzie prowadziła zajęcia z nauki moralności, a dwa lata później została wizytatorką szkół żeńskich w Warszawie. Nadal jednak tworzyła. W tym czasie wydała m.in. "*Książeczkę do nabożeństwa dla dzieci*".

W roku 1829 Tańska poślubiła historyka, literata, współwłaściciela drukarni pod firmą A. Gałęzowski, Karola Boromeusza Hoffmana. Stworzyli dom, w którym odbywały się zebrania o patriotyczne, a Hoffmanowa, już w miesiąc po wybuchu Powstania Listopadowego, wraz z innymi paniami, założyła Związek Dobroczywności Patriotycznej i była jego przewodniczącą. Związek zajmował się działalnością charytatywną na rzecz rannych uczestników Powstania oraz rodzin tych, którzy polegli. Panie pielęgnowały rannych w lazaretach, zbierały fundusze, z których Związek udzielał wsparcia żołnierzom oraz ich rodzinom i udzielał pomocy. Hoffmanowa była jedną z najbardziej aktywnych osób. W tym czasie zrezygnowała z urzędu wizytatorki, nie chcąc go piastować pod władzą i nadzorem Moskwy.

Po upadku Powstania Listopadowego zamieszkała z mężem w Dreźnie, później w Paryżu. Nazywana była "Matką Wielkiej Emigracji". W Paryżu założyła pensjonat dla dziewcząt polskich. Udzielała im lekcji, chociaż stan jej zdrowia pogarszał się. Miała raka piersi, przeszła kilka operacji, próbowała kuracji we Włoszech. Nie udało się.

Twórczość

Pamiętka po dobrej Matce przez dobrą Polkę (1819), *Wiązanie Helenki* (1823), *"Amelia matką"* (1822-1824), *Listy Elżbiety Rzeczyckiej do przyjaciółki Urszuli za panowania Augusta III pisane* (1824), *Druga książeczka Helenki* (1825), *Powieści z Pisma świętego* (1830 - historie biblijne - Stary Testament), *Rozrywki dla Dzieci* (1832), *Wybór pism*, tom I-X (1833), *Biografie znakomitych Polaków i Polek* (1833), *Karolina* (1839), *Nowe Rozrywki dla Dzieci*, *Krystyna* (1841), *Jan Kochanowski w Czarnolesie* (1845), *Dziennik Franciszki Krasińskiej w ostatnich latach panowania Augusta III pisany*, *Listy brata do siostry o języku polskim*, publikacje na łamach "Dziennika dla Dzieci", *Pisma pośmiertne* (1849), *O powinnościach kobiet* (1849), *Pismo święte wybrane z ksiąg Starego i Nowego Zakonu objaśnione uwagami pobożnych uczonych i ofiarowane matkom i dzieciom przez Autorkę Pamiętki po dobrej matce* (1851 - historie biblijne - całość Biblii), *Pisma*, tom I-XI (1857-1859), *Dzieła*, tom I-XII (1876 - red. N. Żmichowska), *Wybór Dzieł*, tom I-IV (1898 - red. P. Chmielowski).